

**Sammanställning och ämnesuppdelning av remissvar till
Tollare
Naturreservat i Nacka Kommun**

Inkomna remissvar

**AB Storstockholms Lokaltrafik
Boo Miljö- och Naturvänner
Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem
Handikapprådet
Hyresgästerna på Mellanbergsvägen
Hyresgästföreningen Nacka/Värmdö
James Nylund, närboende
Järntorget Bostad AB
Kamratvägens samfällighet
Kommunstyrelsens arbetsutskott (efter utgången remisstid)
Kulturnämnden
Lisen Jansson, närboende
Lännersta Villaägareförening
Länsstyrelsen
Nacka Miljövårdsråd
Nacka Naturskyddsförening
NCC Construction Sverige AB
Närpolisen i Nacka
Sten Maartmann, närboende
Tekniska nämnden
TeliaSonera Skanova Access AB
Tollare folkhögskolas styrelse
Utbildningsnämnden (efter utgången remisstid)
Villaägareföreningen Tollare 2:3**

Avstår från yttrande/ utan erinran

Närpolisen i Nacka

Har ej erinran mot förslaget.

Utbildningsnämnden

Avstår från att yttra sig.

Är negativa med kommentar

NCC

Bevarande av naturområden och utveckling av ny bebyggelse i den omfattning NCC och Nacka Kommun kommit överens om i ramavtal kommer att ge södra Boo ökad attraktivitet för promenader och rekreation. En rad svårigheter visar att det är lämpligare att marken söder om Sockenvägen under anläggningstiden skyddas som naturmark i detaljplan än som naturreservat. Marken kan efter utbyggnad om så önskas prövas som naturreservat.

Tollare folkhögskolas styrelse

Ställer sig mycket frågande till den omvända tågordningen där man först planerat bebyggelse, därefter undersökt naturvärden för att sedan anpassa naturreservatet efter byggplanerna. Det enda rätta vore att börja från början och ta naturvärdena som utgångspunkt innan någon bebyggelse planeras.

Tillstyrker/ är positiva med kommentarer

Boo Miljö- och Naturvänner

Inrättandet av reservatet är mycket positivt. Dock finns invändningar mot de föreslagna avgränsningarna. Dessa tar mycket liten hänsyn till de stora natur- och rekreationsvärden som ännu finns inom Tollareområdet.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

Inser fördelarna med ett framtida skydd av marken men naturreservatets utbredning och dess yta är klart i underkant tilltaget med tanke på den mängd människor som kommer att nyttja detta.

Hyresgästerna på Mellanbergsvägen

Naturreservatet består till stor del av otillgängliga bergknallar där ingen promenerar.

Hyresgästföreningen Nacka/Värmdö

Ser mycket positivt på inrättandet av naturreservatet. Planarbetet synes gediget, väl genomtänkt och bearbetat.

James Nylund

Ser fram emot att Tollare blir naturreservat, men all naturmark som inte är bebyggd idag skall ingå.

Järntorget Bostad AB

Har i princip inget emot att naturreservat inrättas på del av deras fastighet.

Kamratvägens samfällighet

Uppskattar inrättandet av ett naturreservat, men ifrågasätter om de naturvärden som skall bevaras går att förena med förslag till bebyggelse efter Tollarträskets södra och östra strand.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Förslaget behöver omarbetas utifrån de synpunkter och förslag som framställs i exploateringsenhetens tjänsteskrivelse. Inriktningen ska vara att avgränsa naturreservatets utbredning så att det får en mer sammanhållen form.

Kulturnämnden

Nämnden tillstyrker förslaget. Det är positivt för kulturmiljön i det aktuella området att det bildas ett naturreservat.

Lännersta Villaägareförening

Att inrätta ett naturreservat kring Tollare ses som mycket positivt. Men avgränsningen tar för liten hänsyn till de stora natur- och rekreationsvärden som finns.

Länsstyrelsen

Positivt att området blir naturreservat i enlighet med programmet för skydd av tätortsnära natur, *Aldrig långt till naturen*.

Nacka Miljövårdsråd

Tillstyrker reservatet, men anser att detaljplaneområdena Tollare Träskväg samt Mellanbergsvägen ej ska bebyggas utan ingå i reservatet samt att miljöstationen förläggs utanför reservatet.

Nacka Naturskyddsförening

Har länge sett fram emot ett naturreservat i Tollare. Glädjen grumlas av att stora delar mycket värdefull natur inte ingår i reservatet.

Villaägareföreningen Tollare 2:3

Anser att förslaget är mycket bra och att det bör genomföras helt enligt förslaget.

Reservatets utbredning och gränser**Boo Miljö- och Naturvänner**

Avgränsningen är helt styrd av befintliga och planerade bebyggelseområden. Naturreservatsutredningens konstaterande av mycket höga naturvärden inom vissa områden har inte beaktats. Detta har medfört ett naturreservat som är splittrat och fragmenterat. Förslaget visar restmark när byggbolaget fått sitt. Natur- och rekreationsvärden går därmed förlorade. Kräver att hela området söder om Tollare Träsk samt delar av området vid Mellanbergsvägen ska ingå i reservatet.

Förslaget ger skydd endast åt en del av den högt värderade fågelsjön Tollare träsk. Trots indragningen på 45 m kommer den planerade bebyggelsen i söder att starkt inskränka natur- och rekreationsvärdena. Skogsområdet söder om sjön har mycket höga naturvärden, med ett stort antal inventerade signalarter av mossor och lavar och en rödlistad insekt, glansbagge. Fågellivet är rikt och intressant och består inte bara med sjöfågel eftersom det är ett blandskogsområde med inslag av våtmark. Variationen av häckande fågel är mycket stor, med 71 rapporterade arter. Rödlistade arter

finns såväl bland sjöfågeln som bland arterna bundna till blandskogen. Kattugglan och spillkråkan omfattas av skydd i EU:s fågeldirektiv och i Sveriges åtaganden att skydda enligt nätverket Natura 2000. Den lättgångna terrängen och närheten till sjön ger även höga rekreativvärden.

Tre områden inom Tollare anges som värdekärnor för rekreation med rofylld natur, den naturupplevelse som enligt verifierad forskning ger bäst återhämtning. Återhämtning är i sin tur det viktigaste rekreativbehovet ur folkhälsoperspektiv. En av dessa värdekärnor är området vid Tollare träsk. Två andra, belägna i anslutning till den planerade storskaliga bebyggelsen vid bruket, kommer tveklöst att försvinna. Trots denna kunskap framläggs ett förslag till avgränsning som utplånar det som idag är rofylld och i viss mån vild natur i Tollare. Något liknande skogsområde som det söder om Tollare träsk finns inte inom södra Boo. Området måste ingå i ett kommande naturreservat.

Naturmarken vid Mellanbergsvägen måste utvidgas. Byggnadsplanerna inkräktar på en tredjedel av den nyckelbiotopklassade ekskogens bryn. Även naturvärden på ekkullen väster om Mellanbergsvägen kommer att gå till spillo även om vissa ekar planeras att bevaras. De områden inom Mellanbergsvägen som bedöms ha högsta naturvärdesklass måste hållas fria från bebyggelse. Den nordvända branten vid Mellanbergsvägen har näst högsta naturvärdesklass. Naturvärdeinventeringen gjordes vintertid och omfattade inte flora och fauna. I denna brant finns ett rikt fågelliv med häckande rödlistade arter. Här finns även rävgryt, fasta rådjursboplatser, grävling, hare och igelkott. De planerade bil- och cykelvägarna utmed och upp i branten måste utgå. Planen bör ges en total omarbetning.

Vissa delar av områden öster och nordost om bruksområdet har mycket höga naturvärden; tallar med en ålder av 400 år samt flera rödlistade arter. Dessa områden måste undantas från bebyggelse.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

Naturreservatets utbredning och dess yta är klart i underkant tilltaget med tanke på den mängd människor som kommer att nyttja detta. En skratretande liten yta återstår då byggherre NCC fått bebygga de ytor de finner lämpliga.

Den undantagna ytan norr om Sockenvägen och Johannes Petri skola är alltför stor om den är tänkt för framtida förskolor. I övrigt förefaller denna del vara skälig beträffande byggnation/ friyta.

Är kraftigt emot den föreslagna byggnationen på Tollare 1:150, vid Tollare träsk. Vidhåller kravet att tomten införs i naturreservatet. Tomten beskrivs som känslig i miljöredovisningen till planen pga. sjönära läge, störningsrisk av djurliv och häckande fågel. Enligt planbeskrivningen ska bebyggelsen anpassas så att den biologiska mångfalden störs så lite som möjligt. Tomten är sank, 1/6 av tomten står under vatten större delen av året.

Hyresgästerna på Mellanbergsvägen

Vill att ängen norr om Sockenvägen förblir orörd. Många promenerar, joggar, rider och flyger med hobbyplan där. En utmärkt plats för spontan verksamhet.

Undrar hur man kan tänka sig att bygga i de mest skyddsvärda områdena med naturvärdesklass 1?

Anser att miljön nära Tollare träsk ska lämnas orörd. Med en förtätning med villor förloras naturvärden. Bra om sjön lämnas ifred så mycket som möjligt.

Hyresgästföreningen Nacka/Värmdö

Planerad bebyggelse synes vara av rimlig omfattning.

James Nylund

Naturreseptatet skall innefatta hela de föreslagna detaljplaneområdena Tollare 1a och 1b. Även områdena öster och väster om det inhägnade pappersbruket skall ingå samt området norr om Johannes Petri skolan. Det framgår tydligt av naturvärdesklassningen där dessa områden har höga eller mycket höga naturvärden.

Järntorget Bostad AB

Reservatsavgränsningen bör följa de ”bebyggelsebubblor” som framtoqs i programskedet. Lite marginal bör även finnas runt framtida hus inför kommande byggnadsprojektering. Dessutom ligger befintliga stigar långt utanför planerad bebyggelse.

Kamratvägens samfällighet

Naturen och fågellivet runt Tollare träsk avnjuts av närboende och även av elevgrupper från Tollare Folkhögskola och Björknäs grundskola. De fåglar som måste bevaras huserar inte bara på vattnet utan även i skogen intill, såsom kattuggla, spillkråka och nötväcka. De kräver lugn för att finnas kvar. Motsätter sig bebyggelse av Tollare Träsk väg och Mellanbergsvägen.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Förslaget behöver omarbetas utifrån synpunkter och förslag som framställs i tjänsteskrivelse från exploateringsenheten. Inriktningen ska vara att avgränsa naturreseptatets utbredning så att det får en mer sammanhållen form. Behovet av att skydda särskilt värdefull natur inom bebyggelseområdet ska lösas genom bestämmelser i detaljplanerna. Förslaget måste omarbetas för att anpassas till pågående planarbeten i Tollareområdet samt till lagakraftvunnen detaljplan vid Soldatvägen m.fl. Tollareområdets planarbete sker utifrån program godkänt av kommunstyrelsen 20061027.

En stor del av planerad bebyggelse i delplan 1b, Mellanbergsvägen, vetter mot en norrsluttning i reservatet. En förutsättning för den nya bebyggelsen i söder är gallring av vegetationen i sluttningen så att bostäderna får tillräckligt med solljus. Ett naturreseptat med befintlig vegetation som angränsar direkt fungerar inte och området söder om delplan 1b bör i sin helhet undantas från reservatet.

Generellt sett bör det finnas en viss distans mellan föreslaget område för naturreseptat och den planerade bebyggelsen för att inte skapa konflikt. En distans är viktig för ljusförhållanden till ny bebyggelse, möjlighet till höjjustering av marknivå mellan bebyggelse och natur och utrymme för att kunna uppföra och anlägga ny bebyggelse och nya ledningar. Detta för att inte motverka syftet med vare sig naturreseptatet eller den nya bebyggelsen. Detaljplan för Lännersta; Soldatvägen, Blåmesvägen, Grönfinksvägen m fl är lagakraftvunnen. Delar av planområdet ligger inom föreslaget

naturreservat, där bla en gata planeras. Reservatsgränsen måste flyttas till planområdets gräns.

Lisen Jansson

Enligt detaljplan 377 skall Soldatvägen förlängas på mark som i utredningen klassas ha naturvärde 1. Får man bygga på sådan mark?

Lännersta Villaägareförening

Avgränsningen tycks helt styrd av planerad bebyggelse. Mycket höga naturvärden har inte beaktats. Naturreservatet blir orimligt splittrat och fragmenterat med försämrade natur- och rekreationsvärden som följd. Det är beklagligt att Nacka Kommun med sitt planmonopol avstår från att försvara de närboendes intressen av rekreationsområden och natur. Anser att hela området söder om Tollare träsk samt ytterligare delar av område Mellanbergsvägen ska ingå i kommande naturreservat.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har beslutat om upphävande av strandskydd för område som håller på att detaljplaneläggas. Ett mindre område på Tollareberget har, i förhållande till kommunens ansökan, undantagits från upphävande. Detta område bör infogas i reservatsförslaget.

Nacka Miljövårdsråd

I gällande översiktsplan är marken för delområde Tollare Träskväg och Mellanbergsvägen klassad som naturmark. Enligt reservatsutredningen står förslaget till bebyggelse i konflikt med värdekärnor samt natur- och rekreationsvärden. Vid Mellanbergsvägen finns naturvärdesklass 1. Vid Tollare Träskväg naturvärdesklass 2. Båda områdena är värdekärnor för rekreation. En bebyggelse SO om sjön kommer att förstöra naturupplevelsen från stora delar av sjön. Nacka Miljövårdsråd anser därför att detaljplaneområdena Mellanbergsvägen och Tollare Träskväg skall fortsätta att vara naturmark och sammanhängande och ingå i reservatet.

Nacka Naturskyddsförening

Stora delar med höga natur- och rekreationsvärden är ej med i reservatet. Påtalar tveksamhet till att ha reservats- och detaljplaneprocess samtidigt. Reservatet borde fastställas först, baserat på områdets högsta värden. Förslaget är baserat på NCC:s vilja och bebyggelseplaner. Vi kan välja var vi bygger och bor vilket hotade arter inte kan. Reservatet borde utvidgas med områdena söder om Tollare Träsk, Mellanbergsvägen samt områden öster, nordost och väster om bruksområdet. Söder om Tollare Träsk finns höga värden för natur och friluftsliv. De rödlistade arterna inom området borde klassa området som nyckelbiotop. Mellanbergsvägs vackra ekbackar och hagmarker utgör en ovärderlig resurs med höga rekreations- och naturvärden. Öster och nordost om bruksområdet finns mycket värdefull skog av nyckelbiotopklass och stora upplevelsevärden. Mycket positiva till att Mårtens holme ingår i reservatet.

NCC

Utbredningen måste korrespondera med den planerade bebyggelsen. Omotiverade justeringar av gränser finns i förslaget som inte

överensstämmer med underlaget för länsstyrelsen beslut i strandskyddsfrågan eller med utställda detaljplaneförslag.

Tollare folkhögskolas styrelse

Antar att naturreservatet är ett sätt att blidka den grupp som, liksom styrelsen för Tollare folkhögskola, är emot den täta och nära bebyggelsen som planeras på NCC:s mark. Gäller särskilt områdena kring Tollare träsk, i hästhagarna runt Tollare, tätt inpå Tollare folkhögskolas internatboende och på utsiktsberget. Ett naturreservat värt namnet förutsätter att NCC:s bebyggelse minskar.

Kommentarer

Reservatets utbredning och gräns justeras enligt remissvar från kommunstyrelsens arbetsutskott så att dess form blir mer sammanhållen. Detta innebär att de centrala delarna av marken söder om Sockenvägen undantas från reservatet och känslig naturmark ges istället ett skydd i kommande detaljplaner.

Den mark som krävs för förlängningen av Soldatvägen undantas likaså från reservatet samt en mindre kil väster om Tollareängen i enhet med pågående detaljplaneutredning.

Öster om Tollare träsk utökas det föreslagna naturreservatet så att all mark mellan Tollare träsk och Rödhakevägen undantas från byggnation och ingår i reservatet.

Förordnandekartan ändras så att planerat område för strandskydd redovisas.

Föreskrifter, rättelser och förtydliganden

Boo Miljö- och Naturvänner

I föreskrifterna står att det är förbjudet att anlägga bryggor. Dock finns det senare beskrivet att bryggor ska anläggas vid Lännerstasundets strand. Det står att det är förbjudet att anlägga ny ledning i mark. Frågan är hur planerna på nergrävning av högspänningsledning i hela den östra delen stämmer med detta. Det är inte heller tillåtet att spränga eller borra. Den planerade tunneln i berget borde omnämnas i reservatsförslaget.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

Föreskrift C6 säger att cykling ej är tillåten på anlagd väg. Ställer sig inte bakom några anlagda vägar.

Handikapprådet

Förslaget till naturreservat nämner inte de handikappade och deras speciella problem. Detta är en allvarlig brist i materialet som också strider mot lagstiftningen. Föreskrift A14 kan göra det omöjligt att med små förändringar nå bättre framkomlighet för rörelsehandikappade.

Skötselplanen måste kompletteras med åtgärder som anger att detta är tillåtet. Alltför många rörelsehandikappade har motordrivna hjälpmedel (permobiler). På sid. 10 anges att terrängkörningslagen medför att motorfordon inte får framföras i naturreservat. Undantag bör kunna göras för motordrivna handikapphjälpmedel.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Enligt 7 kap § 5,6,30 i miljöbalken kommer bl a markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet att inskränkas inom reservatet när naturreservat Tollare är bildat. Både förutsedda och oförutsedda konflikter kommer därmed att uppstå vilka är mycket svåra att reglera i bestämmelserna för ett naturreservat.

Länsstyrelsen

Föreskrift A4 bör ändras. Motorbana och skjutbana utgör anläggningar och inte verksamheter. A1 kan istället formuleras utförligare, t.ex. ”uppföra byggnad, mast, sportanläggning eller annan anläggning.” Föreskrift A7 bör kortas så att sista delen om flytt av död ved tas upp som en skötselåtgärd. A14 är svår att avgränsa. Föreslår lydelsen: ”gräva, spränga, borra, dika, schakta, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning”. Efter A-föreskrifterna kan man för tydlighetens skull göra undantag, förslagsvis ”föreskrifterna ska inte utgöra hinder för markläggning av den kraftledning som går genom reservatet”. Föreskrift C1 bör ändras eller kortas. Den sista meningen kan missförstås, eftersom det även finns begränsningar i form av fridlysningar. Föreslår ”fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd och buskar samt att skada vegetation i övrigt genom att t.ex. gräva upp växter som ris och örter, eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar. Efter föreskrifterna kan man under särskild rubrik *Upplysningar* informera om andra bestämmelser som gäller i reservatet, förslagsvis fridlysningsbestämmelserna. Under rubrik Allemansrätten och terrängkörningslagen kan man med fördel hänvisa till 15 kap 30 § miljöbalken.

Avgränsningskartan bör benämnas beslutskarta. Eftersom detaljriekedomen är hög bör kartan ges en högre upplösning, förslagsvis i skala 1:10 000. Gräns bör vara tydligare, tätare eller heldragen, och tydliga fastighetsgränser är lämpligt.

Ange gärna SFS-nummer när en lag eller förordning nämns för första gången. Under rubrik *Hur syftet skall tryggas* bör texten justeras så att den planerade strandpromenaden nämns. Förslagsvis ”Huvudsakligen bibehålls stränderna som naturstränder. Förutom att strandpromenad avses att anläggas fram till småbåtshamnen ska inga andra anläggningar tillkomma längs stränderna”.

Som följer 5 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska det framgå av reservatsbeslutet att beslutsmyndigheten har gjort en prövning av reservatets förenlighet med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken.

Textavsnitt i beslutdelen som ger en mer utförlig beskrivning av området kan med fördel istället förläggas som en beskrivningsdel i skötselplanen.

NCC

Inom reservatet krävs ett antal åtgärder i samband med genomförandet av ny bebyggelse. Dessa måste säkerställas i beslutet om reservatet, i generella förbud samt i skötselplanen.

-Marken planeras att höjjusteras i det centrala parkrummet i dalen väster om dp 1b. Även dagvattenhantering och lekutrustning planeras.

-Förordnandekartan för strandskyddet bör bytas ut till aktuell.

Tollare folkhögskolas styrelse

Tollares privata mark får inte ses som ett rekreationsområde för den nya bebyggelsen. Kartan på sid. 19 som visar sammanvägda rekreationsvärden har med Tollares mark. Kartan på sid. 38 visar dessutom åtgärder på stigar inom Tollares mark. Det är anmärkningsvärt att Tollare folkhögskola som berörd granne inte tidigare kontaktats av utredarna till reservatsförslaget. En förutsättningslös utredning av naturvärden har inte genomförts då reservatet planerats efter befintliga byggplaner.

Kommentarer

Förslagets föreskrifter justeras efter den nya reservatsgränsen vilket innebär att förtydliganden inte krävs gällande bryggor i sundet, ledningar, tunnel, strandskydd i söder samt markhöjder på parkmark.

Föreskrifterna justeras så att åtgärder får göras för att underlätta tillgänglighet för rörelsehandikappade samt så att motordrivet handikaphjälpmiddel kan brukas på vägar.

Föreskrifter och skötselplan förtydligas enligt länsstyrelsens förslag.

Skötselplanekartan justeras så att åtgärder av stigar inte föreslås på mark ägd av Tollare folkhögskola.

Förordnandekartan ändras så att planerat område för strandskydd redovisas.

Ekonomiska aspekter

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

I genomförandebeskrivningen till dp Tollare träsk står att NCC skall utföra iordningställande av naturmark och gångstigar längs Tollare träsk. Självfallet ska exploatören stå för kostnaderna, men ej själva utförandet. En risk finns annars att åtgärder kommer att gynna exploatörens kommande fastighetsköpare.

Järntorget Bostad AB

Reglering av ersättning för kommunens övertagande av mark till naturreservat förutsätts regleras i samband med exploateringsavtalet.

Flora och fauna, skötselplanen

Boo Miljö- och Naturvänner

Skötselplanen som helhet är adekvat för de skilda områdena. Viktigt att anlita entreprenörer för arbeten har ett genuint kunnande i naturfrågor. Bra för ängsflora och biologisk mångfald med föreslagen ängsslåtter för öppen ängsmark. Med föreslagen bebyggelse blir det tyvärr mycket lite öppen gräsmark kvar. Delar av det öppna gräsfältet söder om Kocktorpssjön skulle kunna utvecklas till en äng.

För att säkerställa möjligheten till fågelskådning från platån vid sjöns norra sida skulle en viss gallring av vegetation kunna tillåtas. Platån och vegetationen har tillkommit efter tippningar på 60-talet.

James Nylund

Skötselplanen beskriver en naturpark/ ekopark snarare än ett naturreservat. Syftet bör ändras till att området endast ska bevaras, inte

utvecklas. Texten om hur syftet skall tryggas skall ändras genom att 7:e punkten beskrivande förbättrade möjligheter att röra sig inom reservatet tas bort. Text på sid. 11 om frihuggning av ekar skall tas bort. Tvivlar på att fåglar och djur uppskattar detta. Nytt utlopp för Tollare träsk skall inte anordnas. Mänskliga ingrepp brukar fördärva naturkänslan. Slätter av öppen mark skall inte ske. Endast ringbarkning och avverkning av asp skall utföras. Utför inga åtgärder i ekhagar. Utför inga åtgärder i löv- och blandskog.

Järntorget Bostad AB

Inom reservatet bör följande möjliggöras: gallring av skog på sluttningar runt bebyggelse, död ved från gamla träd rensas bort där barn vistas dvs. nära ny bebyggelse och förskola, höjjusteringar av anlagd mark i anslutning till bebyggelse där reservatsavgränsningen ligger nära.

Länsstyrelsen

I beskrivningen finns ett kortare avsnitt om kulturhistoriskt värde och markanvändning. Det vore en fördel om denna information kopplades till de efterföljande kartorna, vilka nu är svårtydda. Omfattningen och placeringen av olika markslag och lämningar skulle bli tydligare, inte minst i förhållande till föreslagen skötsel. Beskrivningen av kulturhistoriska värden skulle kunna göras fylligare, en kortare text om eklandskapet vid Tollare Gård och kommentarer om hur pappersbruket påverkat kringliggande natur vore värt att ta upp.

De föreslagna åtgärderna synes generellt vara väl anpassade till de värden som finns i reservatet.

Nacka Naturskyddsförening

Ställer sig bakom föreslagen skötselplan. Vill påpeka vikten av att personal med naturvårdskompetens finns närvarande vid utförandet av åtgärder.

NCC

Inom reservatet krävs ett antal åtgärder i samband med genomförandet av ny bebyggelse. Dessa måste säkerställas i beslutet om reservatet, i generella förbud samt i skötselplanen.

-gallring av skog i norrslutning söder om dalgången. Är nödvändig för bebyggelsen i dp 1b.

-Gallring av skog är nödvändig för en tilltänkt naturbadplats i väster.

-Brofäste behövs på Mårtens holme.

-Död ved från gamla träd behöver rensas även utanför gångvägar pga. skaderisk.

Sten Maartmann

Skötselplanen anger uppsnyggning av ekbackar. Skötselplanen bör kompletteras med en motsvarande plan för de områden som en gång var ångar. Den igenväxning av asp som skett under de 40 år som kommunen varit markägare bör stoppas.

Tollare folkhögskolas styrelse

Svårt att se hur det som krävs för att inrätta ett naturreservat (död ved, inga störningar av djurliv, fågelliv i Tollare träsk mm) ska kunna kombineras med Johannes Petri skolans verksamhet och ny tät bebyggelse.

Kommentarer

Med en ny reservatsgräns utgår de delar av skötselplanen som berör nivåreglering av mark, badplats samt Mårtens holme.

Skötselplanen förhindrar inte att idag klippta gräsmattor kan omställas till ängsmark.

Skötselplanen justeras så att viss gallring får utföras i anslutning till platån norr om Tollare träsk.

Bevarandet av död ved innebär också att död ved på träd som bedöms vara en risk tas ner och sparas på marken. Formuleringar kvarstår.

Pga reservatets naturvärden är det inte lämpligt att ytterligare gallring än den förslagna får utföras i anslutning till byggnation. Formuleringar kvarstår.

Texten om områdets kulturhistoriska värden utvecklas.

Text om att aspar skall ringbarkas och avverkas finns i beskrivning av löpande åtgärder på öppen gräsmark.

Friluftsliv och rekreation

Boo Miljö- och Naturvänner

Söder om Tollare folkhögskola, på Tollareberget, planeras bebyggelse. Delar av området hör till de två högsta naturvärdesklasserna. Planerad bebyggelse på höjdplatån utplånar naturvärden och minskar starkt rekreativvärden på Tollarebergets utsiktspunkt. Utsiktspunkten verkar inte vara möjlig att nå utan att passera bostadsområdet eller genom angöring från folkhögskolans mark, en angöring som inte nämns som tryggad i avtal. Reservatsgränsen går vid stranden, men hur allmäntillgänglig blir denna med bryggor för de boende? Risk finns att bryggor och badplats blir ett "reservat" för nytillkomna boende med ringa utrymme för övriga Boo-bor. Om bebyggelsen förskjuts in 100 m så kan stigen från Hedenströms väg gå i natur och utsiktspunkten och badet skulle bli mera tillgängligt.

Vid byggandet av en bro till Mårtens holme måste bedömning göras om ytterligare inskränkningar krävs för att behålla naturvärdena. En avstängning under häckningsperioden vore möjlig. Föreslagen eldningsplats på Mårtens holme måste övervägas ytterligare pga brandrisk.

På vilket sätt kommer allmänhetens tillträde till strand och naturreservat att säkras där det planeras båtbyggor för boende?

En ny brygga planeras i Tollare träsk. Den bör inte vara större än befintlig, så att den inte blir en festplats med risk för störning av fågellivet. Även bad, båtar och modellbåtar bör förbjudas i Tollare träsk, en nödvändighet för fågellivets bevarande.

Stigen utmed Tollare träsk anges vara av typ 1. Detta innebär alltför stora ingrepp i naturen. Stigen måste vara av typ 2, belagd med barkflis.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

Stigen bakom Tollare 1:147 och 1:149 går enligt utredningen genom natur med naturvärdesklass 1. Det är märkligt att föreslå en permanentning av stig i ett sådant läge. Om permanentade stigar måste utföras så är det bättre att låta dem utgå från Apolllostigen. Kan sedan anslutas mot stigen ledande intill Tollare träsk. Denna bör vara av typ 2, ej

typ 1. Huvudförslaget är dock att nuvarande upptrampade stigar bevaras i befintlig form.

Handikapprådet

Skötselplanen bör kompletteras under rubrik *Särskilda planeringsåtgärder* med text om att åtgärder i syfte att förbättra framkomligheten för äldre och handikappade kan komma att vidtas. Detsamma gäller möjlighet att där så är möjligt anlägga ramp vid trappa. Gångvägarna som beskrivs på sid. 33 bör ges ytbeläggning som gör dem framkomliga för rörelsehandikappade, särskilt i stråk som utvalts för handikapptillgänglighet. Även synskadade bör beaktas.

Hyresgästföreningen Nacka/Värmdö

Väsentligt att den planerade småbåtshamnen inte kommer att utföras på ett sådant sätt att den begränsar allemansrätten och allmänhetens tillträde till stränder i området.

James Nylund

Nya gångvägar eller stigar skall inte anläggas. Befintligt motionsspår skall underhållas. Placera inte ut soffor och bänkar. Inga bryggor skall byggas. En småbåtshamn kan placeras mitt framför det gamla bruket, inte väster om. Ingen bro skall byggas till Mårtens holme. Låt den vara ett verkligt naturreservat.

Järntorget Bostad AB

Var kommer planerad fotbollsplan att anläggas?

Kamratvägens samfällighet

Ett förbud mot båtar bör inrättas på Tollare Träsk.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

”Tollareparken”, dalen mellan dp 1b och Tollare folkhögskola är tänkt att nyttjas för lek och rekreation för boende.

Naturreservatsföreskrifterna bör skapa möjlighet till dessa funktioner, om inte bör området undantas från naturreservatet.

Vid Lännerstasundet ska en småbåtshamn anläggas. Intill hamnen är sjöbodar planerade. Småbåtshamnen, sjöbodarna samt vägen dit bör undantas från reservatet. Reservatet bör även ge förutsättningar för det planerade badet.

Reservatet gränsar mot skoltomten till Johannes Petri skola. Skolbarnen nyttjar skogen för lek. Ett stängsel bör sättas i reservatsgräns för att undvika konflikt mellan skolbarnens lek och användandet av reservatet. Alternativt flyttas reservatsgränsen så att barnen kan leka i skogen även fortsättningsvis.

På Tollareängen planeras i den nya detaljplanen en ny bollplan på parkmark. Planen kräver även väg för skötselfordon. Bollplanens yta anges som naturreservat och gränsen bör justeras för att möjliggöra bollplanen.

Gångvägar och gångstigar angivna i förslaget bör ses över så att planerade anläggningar i planarbetet för Tollare kan utföras och uppnå sitt syfte.

Belysning behövs längs vissa stråk.

Kulturnämnden

Det är viktigt att de planerade informationsskyltarna även innehåller information om områdets kulturhistoria.

Nacka Naturskyddsförening

Eldplatsen på Mårtens holme bör utgå. De höga värdena är här knutna till orörd natur.

Den föreslagna bryggan vid Tollare träsk bör ej bli större än nuvarande så att fåglarnas möjlighet till lugn under häckningstid prioriteras. Inrättande av ett fågelskyddsområde med tillträdesförbud under häckningstid bör prövas.

Alternativt kan bad och framförande av båt förbjudas i föreskrifterna. Även delar av Mårtens holme bör prövas som fågelskyddsområde.

Stig utmed Tollare träsk bör utgöras av typ 2, ej typ 1, för att minimera ingrepp i den känsliga miljön.

NCC

Ytterligare gångförbindelser mellan bebyggelsen och dalgången norr om bergsryggen skissas i pågående detaljplan 2 samt 3. Strandpromenaden västerut ges i pågående dp 2 ett annorlunda utförande i form av stig, brygga och sjöbodas som kommer att inrymma den tilltänkta båtklubben.

Belysning planeras längs vissa stråk i reservatet.

Iordningställande av gångstig på Mårtens holme behövs eventuellt.

Stängsel som fallskydd kan komma att behöva uppföras.

Utredar med Tollare Folkhögskola möjligheten att inte anlägga gångväg parallellt med Elevhemsvägen och på så sätt spara vegetation i norrslutningen.

Tekniska nämnden

I förslaget redovisas två parkeringsplatser för besökande till reservatet. Behovet av antalet platser och omfattningen av dessa ska förtydligas.

Tollare folkhögskolas styrelse

En stor del av naturreservatet är otillgänglig mark (berg) eller mark där inte den föreslagna 100 m regeln om rofylld natur och fri sikt gäller.

Tollare folkhögskola ska självklart ha rätt att markera och freda sina gränser för att kunna fortsätta med befintlig verksamhet.

Villaägareföreningen Tollare 2:3

Förslaget bör genomföras utan hänsyn till Peter Zethraeus protokollsanteckning (gällande att cykling skall tillåtas även på stigar).

Kommentarer

Med en ny reservatsgräns utgår de delar av skötselplanen som berör bryggor och strand, Mårtens holme, nivåreglering av mark, kompletterande gångvägar samt badplats.

Stigen söder om Tollare träsk måste vara av typ 1 för att en god tillgänglighet för alla ska kunna uppnås.

Text om föreslagna planeringsåtgärder ändras enligt handikapprådets förslag. Gångvägarna är i förslaget tillgängliga för rörelsehandikappade.

Naturreservatet ska innehålla såväl natur- som rekreationsvärden.

Formuleringar om åtgärder för rekreation kvarstår.

Skötselplanen ändras under rubrik öppen mark så att en klippt gräsyta för bollspel kan anläggas på Tollareängen.

Föreskrifterna kompletteras med förbud mot båt och annan störande verksamhet i Tollare träsk. Den nya bryggan planeras att bli likvärdig befintlig i storlek.

Avstängning under häckningsperiod bedöms därför inte som nödvändigt. Gångvägar får enligt förslaget belysas, men inte stigas. Förslaget kvarstår. Stängsel där fallrisk föreligger är aktuellt i nära anslutning till boende och där många barn vistas, dock inte i naturmark längre bort från exploateringen. Föreskift A6 justeras efter detta.

Skötselplanen kompletteras med text om hur p-platserna skall utformas. Mark tillhörande Tollare folkhögskola finns inte inom reservatet där föreslagna föreskrifter gäller.

Återvinningsstation

Boo Miljö- och Naturvänner

I remissförslaget för reservat finns inte något område för återvinningsstation, vilket dykt upp i dp 1b, Mellanbergsvägen. Det 50 m långa området är förlagt på mark med naturvärdesklass 1, mark som Skogsvårdsstyrelsen dessutom klassat som nyckelbiotop. Placeringen är vansinnig. Förutom förlorade naturvärden så skulle även stråket mellan det norra och södra delen av reservatet blockeras. Den s.k. ”gröna övergången” 20 m bort skulle påverkas. Återvinningsstationen ska enligt detaljplanehandlingarna betjäna hela den nya bebyggelsen. Alla söder om bergryggen måste då köra bil med sitt avfall. Givetvis ska stationen placeras i närheten av bruksområdet, där flertalet av de boende kommer att finnas. I reservatsförslaget föreslås en p-plats på platsen. Även denna kan ifrågasättas. Lämpligare att placera denna i anslutning till bebyggelsen på Tollareängen.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

Har med förvåning noterat att det lagts in förslag på återvinningsstation inom naturreservatet i dp Mellanbergsvägen. Strider mot föreskrift C8 som förbjuder fordonstrafik och förslaget med täckande plank kommer att medföra nerskräpning och dumpning i omgivningarna. En lämpligare plats kan med lätthet uppletas, t.ex. i korsningen Sockenvägen-Hedenströms väg.

Hyresgästerna på Mellanbergsvägen

Det värdefulla gamla ekbeståndet kommer att förlora stort på en återvinningsstation helt nära. Den kommer att störa naturupplevelsen och häckande ugglor kommer att försvinna.

James Nylund

Ingen återvinningsstation skall placeras vid Sockenvägen.

Kamratvägens samfällighet

Ifrågasätter lämpligheten av läget för föreslagen återvinningsstation med tanke på reservatets orörda och stämningsskapande miljö som rekreation för stressade Nackabor.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Parkeringsplats för reservatet är placerad på samma plats som återvinningsstation i dp 1b. I planarbetet har det varit svårt att hitta annan

lämplig plats för den viktiga återvinningsstationen. Om inte föreslagen plats är lämplig behöver annan plats hittas inom området.

Nacka Miljövårdsråd

Återvinningsstationen mitt i reservatet är mycket felplacerad; den skär av befintlig spridningskorridor, den ligger i ett område med högsta natur- och rekreationvärdesklass, den ligger mycket nära det planerade ”gröna övergångsstället” samt ligger långt ifrån huvudsaklig bebyggelsekoncentration. Bör placeras nära bebyggelsekoncentration så att transporter minskar, bekvämlighet ökar samt utan störning av reservatet. Kritiska till att återvinningsstationen ”smugits in” i delplan Mellanbergsvägen efter plansamråd.

Kommentarer

Den befintliga p-platsen kommer att permanentas med en yta motsvarande dagens utbredning. Naturvärdena inom området bedöms därför inte bli påverkade.

Kommunikation, ledningsgator och teknisk försörjning

AB Storstockholms Lokaltrafik

SL och kommunen har i samband med planerad bebyggelse i Tollare diskuterat en bussgata som ansluter från Mellanbergsvägen och som sedan binds ihop med Hedenströms väg. Bussgatan finns inte med i förslaget och bör kompletteras med denna.

Boo Miljö- och Naturvänner

I samrådsredogörelsen för Tollare träsk framkommer att Boo Energi önskar plats för kontrollbyggnad och ställverk, ca 1000 kvm, planerad vid Rödhakevägen. I reservatsförslaget finns inte detta med. Placeringen är där stigen till Trollare träsk går in. En inbrytning med 25 m i detta smala naturstråk skulle sätta stopp för både djur och människor. Enligt detaljplan för Blåmesvägen, Soldatvägen finns en inritad väg i en båge in i skogen vid Soldatvägen. Denna finns inte med i reservatsförslaget och vi utgår därför ifrån att detta vägbygge inte genomförs. På platsen finns enligt utredning gammal barrskog av nyckelbiotopkvalitet.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

Skeptiska till text i planbeskrivning dp 1a där det står att utloppsledning från Tollare träsk behöver renoveras och läggas om. Utloppet fungerar i dagsläget bra. En omläggning nära befintligt läge kommer att medföra alltför stora ingrepp i den känsliga natur som finns inom området. Angeläget att utreda möjligheten att förlägga utloppet till dess ursprungliga placering på dess östra sida. Fastighetsägare till Tollare 1:147 och 1:149 måste få ha synpunkter då beslut om dragning ska tas.

James Nylund

Någon tunnel från Sockenvägen och söderut skall inte sprängas. Kraftledningen skall inte markförläggas.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

En ny ledning för avrinning från Tollare träsk måste anläggas med anledning av ny exploatering i dp 1a. Förslagsvis förläggs den direkt

väster om fastighet Tollare 1:147 och 1:149. Vi förutsätter att ledningen är möjlig att anlägga inom reservatet. En tunnel ska anläggas genom berget söder om Sockenvägen enligt programskiss. Tunneln bör markeras på reservatskarta för att tydliggöra dess sträckning.

En förutsättning för planerad bebyggelse i kommande dp 2 och 3 är att befintliga kraftledningar i gränsen mot Lännersta markförläggs.

Naturreseptatet måste ge förutsättningar för att lägga högspänningsledning i tunnel samt i mark, då de två ledningarna av säkerhetsskäl inte får samförläggas.

En mindre elstation finns söder om Sockenvägen. Denna måste ersättas med en större elstation/ omväxlingsstation då ledningarna markförläggs.

Området måste undantas från naturreseptatet.

En spillvattenledning krävs västerut från dp 1a och 1b mot Tollare folkhögskola för vidare sammankoppling med ny sjöledning i Skurusundet. Spillvattenledningen är planerad att anläggas i "Tollareparken" i dalen mellan folkhögskolan och dp 1b.

Naturreseptatet behöver generellt ge förutsättningar för att anlägga ledningar som behövs för vatten och avlopp, el, tele, fjärrvärme m.m. för den nya bebyggelsen.

Infartsvägen till det nya Tollareområdet dvs förlängningen av Hedenströms väg måste undantas från reservatet.

En gångstig och trappa ska anläggas från Elevhemsvägen till det nya bostadsområdet i sydvästra Tollare. Dessa bör markeras ut inom reservatet.

Nacka Naturskyddsförening

Planerade bil- och cykelvägar i branten på Mellanbergsvägen bör utgå eftersom de utgör ett alltför stort ingrepp i naturmarken.

NCC

För att bygga ut området enligt planerna krävs att:

-Kraftledningar ska kunna markförläggas. Var är ännu inte utrett. Plats för tillhörande transformatorstationer, samt nedstigningsstation krävs inom reservatet.

-Eventuell transportväg (med återställandekrav) får byggas utanför planerad bebyggelse om så visar sig nödvändigt.

-Området vid tunnelns södra mynning kommer de sista metrarna före bebyggelsen sannolikt att anläggas genom "dagbrott" med återställande av betongtak.

-Vatten- och spillvattenledningar skall bl.a. byggas i dalgången samt i norrslutningen norr om dp 1b.

-Inrymning av anläggande av dagvattenavrinning från Tollare Träsk krävs. Ersätter befintlig ledning under befintliga hus. Befintlig vattennivå skall bibehållas.

Tekniska nämnden

En vattenledning finns på GC-vägen mellan Tryffelvägen och Dalen. Va-verket måste ges tillstånd att framföra fordon och ev. röja området för att underhålla ledningen.

TeliaSonera Skanova

Har ett flertal ledningar inom området. Framgår inte vilka konsekvenser förslaget får på dessa vid ev. skada. Framgår inte heller hur de

två områden som blir helt inneslutna i reservatet ska försörjas. Vill behålla befintliga ledningar i nuvarande läge så långt som möjligt.

Kommentarer

Med en ny reservatsgräns utgår de delar av föreskrifter och skötselplan som berör tunnel, ledningar och tillfälliga transportvägar under byggtid.

En mindre transformatorstation finns inom reservatet söder om Sockenvägen. Föreskrifterna ändras så att en framtida utbyggnad av denna blir möjlig.

I förslaget står att utloppet från Tollare träsk ska utformas så att optimala vattenförhållanden för bevarade av höga naturvärd ska finnas.

Formuleringar kvarstår.

Föreskrifterna kompletteras med text om att arbeten på befintliga ledningstråk inom reservatet får göras.

Den mark som krävs för förlängningen av Soldatvägen samt för två befintliga vändplaner i öster undantas från reservatet.

Övrigt

Boo Miljö- och Naturvänner

Redan 1985 tog Nacka Kommun principbeslut om ett naturreservat vid Tollare träsk, enligt länsstyrelsen "ett av de mest värdefulla områdena i länet ut naturvårdsynpunkt". 1992 avslogs en motion i kommunfullmäktige som yrkade ett naturvårdsområde för att föregripa exploateringsanspråk. Man sade då att detta inte krävdes eftersom området var angett som natur- och rekreationsmark i översiktsplanen och var skyddat genom kommunens planmonopol. I gällande översiktsplan (2002) anges att området ska utredas som naturreservat. Den biologiska utredningen inleddes först i november 2007, efter att programförslaget för Tollare var klart. NCC har lagt fram sina planer och kommunen har efterhand bundit upp sig i planer och kontrakt. Till reservatet finns endast restmark.

En stor del av området öster och nordost om bruket är sedan ca tre år tillbaka avspärrat, likaså är stigen utmed stranden avspärrad. Detta är ett stort irritationsmoment för lokalbefolkningen och man kan ifrågasätta avspärrningens legalitet i förhållande till allemansrätten. Vad som nu förvärrar saken är att detta område angavs som "ianspråktaget" och bruksområde vid ansökan om strandskyddets upphävande.

Det är djupt otillfredsställande att utredningsunderlagen om naturvärden och rekreation lades ut på kommunens hemsida först efter starka påtryckningar och när en tredjedel av samrådstiden gått. Trots begäran har de inte gjorts tillgängliga i pappersform. Information har inte heller givits till remissinstanserna om att detta underlag fanns tillgängligt på nätet. Ett informellt samrådsmöte kom till stånd först två dagar innan synpunkter på detaljplanerna skulle vara inne och först efter påtryckningar. Hela förfarandet med samrådet och dess handlingar kan starkt ifrågasättas.

Fastighetsföreningen Tollare Egna Hem

I detaljplanen Tollare Träsk väg finns prickmark på fastigheterna 1:147 och 1:149. Denna måste justeras så att möjlighet till plankbyggnation finns.

Nacka Miljövårdsråd

Ställer sig frågande till den ofta tillämpade modellen i Nacka, att vid bildande av naturreservat passa på att exploatera områden närmast reservatet och därigenom reducera värdet av reservatsbildningen. Hänvisar till reservatsutredningens och andra utredningars beskrivningar av betydelsen av sammanhängande naturområden och buffertzoner.

På samrådsmöten för detaljplaner samt på möten i Nackas naturvårdsråd har kommunen framhållit att detaljplanerna samt naturreservatet är ”parallella processer”. Invändningar om att naturreservatet borde fastställas först har bemötts med argumentet att exploateringsplanerna kan avbrytas om man kommer fram till en sådan lösning. Alltså finns inga formella eller kontraktsmässiga hinder att göra detta.

Kritiska till att utredningsmaterialet bakom reservatsförslaget offentliggjorts först efter påpekande.

Nacka Naturskyddsförening

Den märkliga och allemansrättsliga tveksamma instängslingen av skogsområden vid bruket bör omedelbart tas bort. Tycks betraktas som ”ianspråktaget område” och industrimark vid kommunens ansökan om upphävande av strandskyddet till länsstyrelsen. Ett mycket märkligt och tveksamt förfarande av kommunen.

Analys av hur den föreslagna exploateringen påverkar natur- och rekreationsvärden i det framtida reservatet saknas. Har uppfattningen att fragmentiseringen av naturen kommer att ge mycket negativ påverkan på natur- och rekreationsvärden.

NCC

Ifrågasätter den redovisning av klassificering av naturvärden som görs i reservatsutredningen vad gäller vissa delområden samt redovisningen av buffertzoner. Det gäller både innehåll, avgränsning och i vissa fall syfte. Skillnader finns i jämförelse med naturvärdesredovisningen i strandskyddsärendet, skillnader grundade på olika syften varvid olika metodik används. Metodiken i strandskyddsärendet bygger på hur skyddsvärda olika habitat/ områden är i förhållande till annan natur i kommunen /länet. Denna metodik används i den fysiska planeringen. Detta ger skillnader i avgränsningar och värdeklasser.